

Genetski algoritam za rešavanje Sudoku-a

Seminarski rad u okviru kursa
Računarska inteligencija
Matematički fakultet

Ana Miloradović, Stefan Jaćović

`ana.miloradovic7@gmail.com, stefanjacovic25@gmail.com`

13. april 2020.

Sažetak

U okviru ovog rada predstavljen je primer implementacije genetskog algoritma za rešavanje popularne logičke igre Sudoku. Takođe, dat je i primer implementacije rešenja tehnikom backtracking i napravljena je analiza učinka obe tehnike. Obe tehnike implementirane su korišćenjem Python3.

Sadržaj

1	Uvod	2
1.1	Nastanak i poreklo igre Sudoku	2
1.2	Pravila igre	2
1.3	Sudoku i algoritmi	3
1.4	Genetski algoritam	3
1.5	Faze genetskog algoritma	4
1.6	Prednosti i mane genetskog algoritma	5
	Literatura	5

1 Uvod

Sudoku je popularna logička slagalica čija je pojava prvi put zabeležena 1892. godine i njen izgled je bio dosta drugačiji nego danas. Naime, današnji izgled sudokua je zasluga mnogobrojnih modifikacija iz prošlosti, pa je tako ova igra ranije podrazumevala polje koje je imalo samo četiri kvadrata, a ne devet kao što je slučaj danas.

Činjenica da igru mogu igrati ljudi širom sveta- bez obzira na jezik, jer su brojevi, slova i pravila svuda ista, donela je ovoj igri svetsku popularnost. Danas, gotovo da ne postoji osoba na svetu koja nije čula za ovu igru.

1.1 Nastanak i poreklo igre Sudoku

Čuveni švajcarski matematičar **Leonhard Euler** sačionio je tzv. Latinski kvadrat, koji se sastojao od $N \times N$ polja obeleženih sa N različitih simbola tako da se svaki simbol u svakom redu i svakoj koloni samo jedanput ponavlja. Koristeći ovaj koncept, 1979. godine na Manhattan-u (New York), američki časopis "**Dell Math Puzzles & Logic Problems**", koji je inače objavljivao razne ukrštenice i zagonetke, je po prvi put objavio kvadratnu slagalicu dimenzija 9×9 , koja se sastoji od 9 manjih kvadrata dimenzija 3×3 , tj. upravo ono što danas nazivamo Sudoku.

Popularno ime koje ova slagalica nosi, osmislili su Japanci kao skraćenicu fraze "Suuji wa dokushin ni kagiru", što grubo prevedeno znači "brojevi moraju ostati jedinstveni". Iako ime potiče iz Japana, ova logička igra ima potiče iz **Evrope i Amerike**.

Sredinom osamdesetih godina prošlog veka Sudoku doživljava pravi prozor u **Japanu**, kada je prvi put objavljena u njihovom poznatom časopisu "Nikoli". Novozelandsanin Wayne Gould je na svom putovanju po Japanu naučio da igra Sudoku, oduševio se njom, i narednih nekoliko godina razvijao kompjuterski program za generisanje ovih slagalica. Krajem 2004. godine uspeo je da ubedi londonske novine "The Times" da koristeći njegov program štampa dnevne Sudoku slagalice. Ubrzo su i druge britanske novine počele da štampaju svoje Sudoku slagalice. Igra je postala jako popularna, ne samo u Engleskoj, već i u drugim zemljama: Nemačkoj, Austriji, SAD-u,...

1.2 Pravila igre

Pravila igre su vrlo jednostavna, iako rešenje često nije. Slagalicu čini kvadrat. Broj polja je najčešće $81 (9 \times 9)$, koji je podeljen na manje kvadrate (podkvadrate) dimenzija 3×3 polja. Kao početni „tragovi“, u nekoliko polja su unešene cifre, a cilj igre je da se ostala prazna polja popune tako da na kraju svaki red, kolona i podkvadrat sadrže cifre od 1 do 9 samo jedanput.

Sudoku slagalice su u zavisnosti od težine uglavnom podeljene na „lake“, „srednje“ i „teške“. Treba naglasiti da težinu slagalice ne određuje samo broj unapred datih cifara, već i njihov razmeštaj u kvadratu.

Sudoku slagalica po pravilu ima samo **jedno moguće rešenje** (može ih imati više u slučaju da je na početku otkriven mali broj polja). U međuvremenu su se pojavile i slagalice sa 16×16 polja kao i druge još komplikovanije varijante, na primer kombinacija igara Sudoku i Kakuro nazvana "Killer Sudoku". Postoji i Sudoku za decu, koji se sastoji od malog broja polja.

		4	6			1		
3	6			9	2	4		7
7					4		3	6
	8		9	2		5		3
6		3				7		8
4		2		3	8		9	
8	3		2					4
9		6	3	4			1	2
		1			9	3		

(a) Početna Sudoku postavka

5	2	4	6	7	3	1	8	9
3	6	8	1	9	2	4	5	7
7	1	9	5	8	4	2	3	6
1	8	7	9	2	6	5	4	3
6	9	3	4	5	1	7	2	8
4	5	2	7	3	8	6	9	1
8	3	5	2	1	7	9	6	4
9	7	6	3	4	5	8	1	2
2	4	1	8	6	9	3	7	5

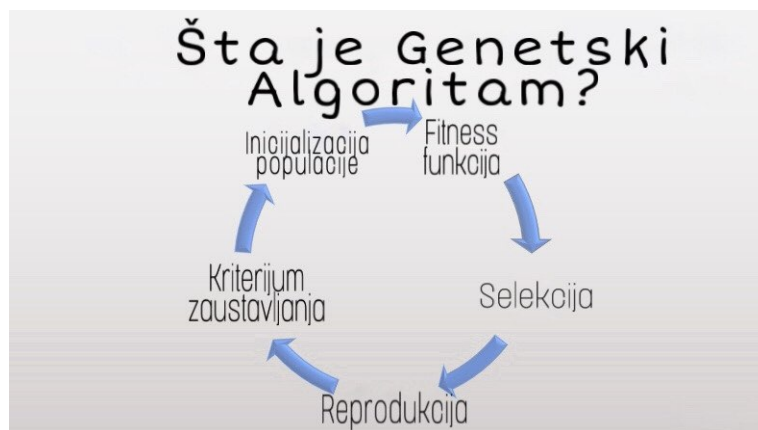
(b) Rešena Sudoku slagalica

Slika 1: Primer slagalice Sudoku

1.3 Sudoku i algoritmi

Činjenica da niko ne zna algoritam kojim se uvek dolazi do rešenja bez prethodnog isprobavanja ogromnog broja kombinacija stavlja Sudoku u klasu tzv. NP-potpunih problema. Za rešavanje ove igre mogu se koristiti razni algoritmi, među kojima prednjači **backtracking** posebno za rešavanje "težih" slagalica kao i onih dimenzija 9×9 . Takođe, koriste se i prirodom inspirisani optimizacijski algoritmi- genetski algoritam, simulirano kaljenje, optimizacija rojem čestica itd. **Genetski algoritmi** su se pokazali kao vrlo efikasni u rešavanju NP problema, međutim za rešavanje Sudoku i nisu baš efikasni (spora konvergencija, nemogućnost izlaska iz lokalnih minimuma ...)

1.4 Genetski algoritam

Slika 2: Faze genetskog algoritma

Genetski algoritam je pretraživačka optimizaciona tehnika, zasnovana na principima genetike i prirodne selekcije. Pripada većoj kla-

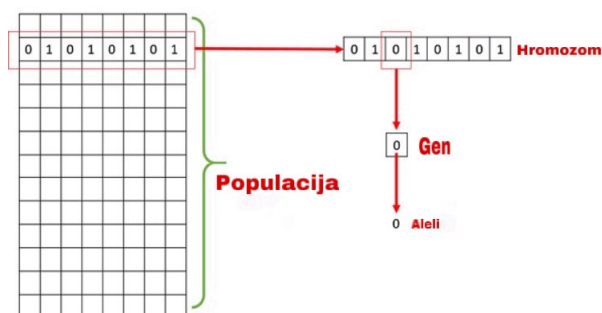
si evolucionih algoritama. Koristi se da se nađu optimalna ili približno-optimalna rešenja za teške probleme. Često se koristi za rešavanje optimizacionih problema, u istraživanjima i u mašinskom učenju.

1.5 Faze genetskog algoritma

Na prethodnoj fotografiji imamo slikoviti prikaz faza genetskog algoritma. One su:

1. Inicijalizacija populacije (kodiranje):

- Svaki **gen** predstavlja parametar u okviru rešenja.
- Ovaj skup parametara koji formira rešenje naziva se **hromozom**.
- **Populacija** je kolekcija hromozoma.
- Redosled gena u hromozomu je bitan.
- Uglavnom, hromozomi su prikazani u binarnim formatima kao 0 i 1, ali mogu su i drugačija kodiranja.

Slika 3: Osnovni pojmovi GA

2. Funkcija fitnesa:

- Od raspoloživih hromozoma moramo odabrati one koji su najbolji za reprodukciju potomka, tako da se svakom hromozomu daje fitnes vrednost.
- Fitness vrednost pomaže u odabiru pojedinaca koji će se koristiti za reprodukciju.
- Funkcija za fitnes je definisana u genetskoj reprezentaciji i meri kvalitet predstavljenog rešenja i ona uvek zavisi od problema.
- U nekim slučajevima, teško je ili nemoguće odrediti fitnes.

3. Selekcija:

- Tokom svake sledeće generacije deo postojeće populacije je izabran da odgoji novu generaciju.
- Individualna rešenja su izabrana pomoću procesa baziranog na fitnessu (zdravlju), gde više fit (zdravija, sa boljom kondicijom) rešenja (merena fitnes funkcijom) imaju veće šanse da budu izabrana. Određene metode selekcije ocenjuju kondiciju svakog rešenja i prvenstveno će izabrati najbolja rešenja.

- U procesu selekcije, bira se hromozom za reprodukciju.
4. **Reprodukcija:** Pravljenje potomstva se dešava na dva načina: **Ukrštanjem** i **Mutacijom**
- (a) **Ukrštanje** je najbitnija faza u genetskom algoritmu. Tokom crossover-a, bira se slučajna tačka i onda se ukršta par roditelja kako bi nastali potomci. Postoje 3 glavne vrste ukrštanja:
- i. **Jednopoloziciono ukrštanje:** Tačka na hromozomima oba roditelja bira se nasumično i označava se kao „crossover tačka“. Bitovi desno od te tačke razmenjuju se između dva matična hromozoma.
 - ii. **Dvopoloziciono ukrštanje:** Dve tačke ukrštanja izabrane su nasumično iz roditeljskih hromozoma. Bitovi između dve tačke se menjaju između roditelja
 - iii. **Uniformno ukrštanje:** U uniformnom ukrštanju, obično se svaki bit bira između bilo kog roditelja s jednakom verovatnoćom.
- Na kraju ukrštanja novo potomstvo se dodaje populaciji.
- (b) **Mutacija:** U nekoliko formiranih novih potomaka, neki od njihovih gena mogu se podvrgnuti mutacijama uz malu slučajnu verovatnoću. Ovo ukazuje da se neki bitovi u hromozomu mogu okrenuti. Mutacije se rade da bi se održala raznolikost populacije i da bi se sprečila preuranjena konvergencija.
5. **Konvergencija (kriterijum zaustavljanja):**
Nekoliko pravila koja slede govore o tome kada se treba zaustaviti:
- Kada ne dođe do poboljšanja kvaliteta rešenja nakon završetka određenog broja generacija zadatih unapred.
 - Broj generacija je dostigao maksimalan broj generacija.
 - Sličnost između jedinki u okviru jedne generacije je prevelika.
 - Kada se dobije prihvatljivo rešenje.

1.6 Prednosti i mane genetskog algoritma

• Prednosti GA:

- ☐ Ne zahteva nikakve derivatne informacije (koje možda nisu dostupne za mnoge probleme u stvarnom svetu).
- ☐ Brži je i efikasniji u poređenju sa tradicionalnim metodama.
- ☐ Ima vrlo dobre paralelne mogućnosti.
- ☐ Optimizira i kontinuirane i diskretne funkcije, kao i više objektivne probleme.
- ☐ Pruža listu „dobrih“ rešenja, a ne samo jedno rešenje.
- ☐ Uvek dobije odgovor na problem koji se vremenom popravља.
- ☐ Korisno kada je prostor za pretragu veoma velik i ako je uključen veliki broj ‘ parametara.

• Mane GA:

- ☐ Nisu pogodni za sve probleme, posebno probleme koji su jednostavni i za koje su izvedene informacije o derivatima.
- ☐ Vrednost fitnesa izračunava se više puta, što može biti skupo.
- ☐ Buduci da je stohastičan, nema garancija za optimalnost ili kvalitet rešenja.
- ☐ Ako se ne sprovede pravilno, GA se možda neće približiti optimalnom rešenju.